

Dr. Tine Stanovnik*

Diskusija ob predstavitvi knjige Marjana Svetličiča Globalizacija in neenakomeren razvoj v svetu

Naj na začetku čestitam Marjanu Svetličiču za izjemno lep publicistični dosežek, saj ta omogoča tudi širšemu krogu bralcev, da se dobro seznanijo s fenomenom, ki zadeva prav vse nas. Avtorju je uspelo, da kompleksno in strokovno zahtevno temo celovito obdela, in to v »kompaktni« obliki, na približno dvesto straneh, ne da bi za en sam trenutek zdrsnil na raven pamfletista. Res, iskrene čestitke!

Kot je v knjigi lepo prikazano, ni enotnega načina, kako globalizacija učinkuje na nacionalno gospodarstvo, kajti država sama ima vzode, preko katerih »dozira« odpiranje nacionalnega gospodarstva. Dostopnost oziroma »širina« posameznih »kanalov«, preko katerih globalizacija učinkuje (TNI, pretok blaga in storitev, pretok delovne sile, kapitalski tokovi) se močno razlikujejo med državami, in zdi se, da so v tem »doziranju« bile najbolj uspešne azijske države. Ti »kanali«, preko katerih globalizacija deluje, se tudi spreminjajo v času: analiza O'Rourkeja npr. kaže, da je pred sto leti, »kanal«, preko katerega je globalizacija učinkovala, bila delovna sila; globalizacija se je »udejanjala« predvsem s pretokom delovne sile in manj s trgovinski tokovi.

Eno pomembnih vprašanj je, ali globalizacija, ki v nacionalno gospodarstvo prodira skozi zgoraj navedene »kanale«, bistveno vpliva na neenakost dohodkov - bodisi primarnih, razpoložljivih ali celo končnih (ti vključujejo tudi porabo javnih dobrin). Prikazu dohodkovne neenakosti daje profesor Svetličič v knjigi velik poudarek; sklene ga z ugotovitvijo (str. 104), »da so enoviti in enosmerni odgovori zelo redki privilegij. Pri ocenjevanju vpliva globalizacije na neenakost prav gotovo nimamo te sreče«.

In res je, ne samo da ni ene same zgodbe o spreminjanju dohodkovne neenakosti v času, temveč celo iz analiz posameznih držav ne moremo reči, v kolikšni meri je dinamika dohodkovne neenakosti »povzročena« z odprtostjo države. Iz raziskav Anthonyja Atkinsona, ki je še posebej podrobno analiziral države članice OECD, je razvidno, da so velike razlike med samimi razvitimi državami ne samo v neenakosti porazdelitve razpoložljivih dohodkov (tj. dohodkov, ki vključujejo socialne transferje), temveč tudi v porazdelitvi primarnih dohodkov. Kot ugotavlja Pierre-Noël Giraud, je tudi porazdelitev primarnih dohodkov v veliki meri

rezultat družbenih norm in konvencij; temu bi lahko dodali, da te družbene norme vendarle nekoliko spodbujajo proces »individualizacije« delovnih pogojev.

Odsotnost enoznačnega vpliva globalizacije na dohodkovno neenakost v razvitih državah seveda ne pomeni, da te države ne doživljajo globokih strukturnih premikov, ki posredno vplivajo tudi na dohodkovno porazdelitev. Gre za problem trga dela; temu problemu in problemu zaposlovanja profesor Svetličič sicer ne posveča večje pozornosti (vsega 9 strani), je zaposlovanje eden ključnih elementov ekonomskih in socialnih politik v razvitih državah Evrope. V teh državah se krči število zaposlenih v delovno intenzivnih industrijskih panogah, zlasti v tistih, ki so najbolj izpostavljene učinkom globalizacije. V Sloveniji nekatere industrijske panoge - npr. tekstilna, obutvena itd. dobesedno izginjajo pred našimi očmi, in tudi zniževanje relativnih plač ni zadosten obrambni ščit pred valom globalizacije. Število zaposlenih v slovenski tekstilni industriji se je v borih desetih letih, tj. od leta 1993 do 2003, prepolovilo (od 41 tisoč na 22 tisoč), relativna plača v tej panogi pa se je v tem obdobju zmanjšala od 70 % povprečne plače v Sloveniji na vsega 61 %.

In, kakšna je rešitev? Svetličič citira nobelovca Douglasa Northa (str. 149), da je »adaptacijska, ne pa alokacijska učinkovitost ključ dolgoročne rasti«.

V besedah Marjana Svetličiča je za majhne države primerno »partizansko vojskovanje«, tj. hitro odzivanje na spremembe okolja, prilagajanje temu okolju in organizacijska ustvarjalnost in iskanje pravega trenutka (str. 161). To je sicer lepa splošna ugotovitev, ki pa ne daje praktičnih iztočnic za operativno ekonomsko politiko. Jože Mencinger je, v svojem značilnem neposrednem slogu, zapisal da »le malo delavcev, ki zaradi tehnoloških sprememb v proizvodni dejavnosti izgubijo zaposlitev, pa more dobiti zaposlitev v proizvodnih dejavnostih z višjo dodano vrednostjo. Nekaj se jih lahko preseli v storitvene dejavnosti z enako, višjo ali nižjo dodano vrednostjo, še več pa v dejavnost z »ničto« dodano vrednostjo - med brezposelne« (Mencinger, 2005, str. 30).

Sodobne razvite države so torej pred veliki izzivi - izzivi permanentnega inoviranja na področju tehnologij in hkrati izzivom vzdrževanja »v

* IER, Ljubljana

razumnem obsegu« delovnih mest z nizko dodano vrednostjo. Zaposlovanje v javnem sektorju je eden načinov vzdrževanja delovnih mest. Dan Rodrik je celo ugotovil, da je za majhna odprta gospodarstva značilno, da imajo relativno visoke javnofinančne izdatke, ker naj bi država (po njegovi razlagi), delovala kot blažilec eksternih šokov. Res pa je, da so možnosti tega »blažilca« omejene, kot je to zelo boleče spoznala Švedska v letih 1994-1995, ko je bila prisiljena sprejeti strogi program fiskalne konsolidacije.

Literatura

Atkinson, A. (2003), Income inequality in OECD countries: data and explanations, CESIFO working paper no. 881.

Giraud, P-N. (2002), Inégalité: faits et débats, Sociétal, št. 35.

Mencinger, J. (2005), Leporečja lizbonske strategije in Slovenija, Gospodarska gibanja, št. 367, str.25-39.

O'Rourke, K. (2002), Globalization and inequality: historical trends, Annual World Bank conference on development economics 2001/2002, Washington, D.C., str. 39-68.

Svetličič, M. (2004), Globalizacija in neenakomeren razvoj v svetu, FDV, Ljubljana.